

УДК 929.52 Літинські"14/15"

Микола ГАЛІВ
(Дрогобич)

ЛІТИНСЬКІ ГЕРБА САС у XV – середині XVI ст.

Історія майже кожного шляхетського роду тісно пов'язана з його "гніздом" – поселенням (містом чи селом), котре легітимним чином стало власністю протопласта роду або його перших нащадків й поклато основу родовому імені-прізвищу. Родовим "гніздом" шляхетського роду Літинських, одного з численних руських родів Перемишльської землі, стало село Літиня на Дрогобиччині. Крізь призму родоводу Літинських, який конструюється в основному за допомогою актових книг Перемишльського, рідше – Львівського та Пшеворського гродських і земських судів, проступає й історія Літині, а також соціально-історичні аспекти життєдіяльності представників руської шляхти, котрій доводилося пристосовуватися до нових політично-правових, соціальних, економічних, культурних реалій, що поставили внаслідок входження галицьких земель до Польської корони.

Характеризуючи історіографічну канву нашого дослідження, оминемо рясну літературу, присвячену шляхті Руського воеводства загалом й Перемишльської землі зокрема, а також довідкові видання на зразок гербовників польської шляхти А. Бонецького та С. Уруського. Згадаємо лише тих дослідників, у працях яких розглядали генеалогічні аспекти роду Літинських. Це передовсім польський історик Л. Виростек, котрий, опершись на матеріали "Актив гродських і земських", зафіксував хронологію появи Літинських у джерелах протягом XV ст.¹ Короткі довідки про перших представників роду Літинських містять публікації С. Пашина та І. Смутка².

Мета статті – проаналізувати витоки шляхетського роду Літинських герба Сас. Хронологічні рамки дослідження обмежимо півторастолітнім періодом, нижньою межею якого є початок XV ст., відколи з'являються перші писемні згадки про Літинських, верхньою – середина XVI ст. – час втрати ними своїх основних маєтків у Перемишльській землі, передовсім "гнізда" – села Літиня. З огляду на потреби дослідження і контекстуальні аспекти його наративізації, ми виходитимемо за окреслені хронологічні межі.

Протопластом Літинських, як відомо, був дрогобицький суддя Філ або Філь, що жив на початку XV ст. Про цю постать дізнаємося з вельми цікавого й досі дискусивного документа, вперше опублікованого Б. Улановським в "Inscriptiones Clenodiales" (1882) й датованого 5 жовтня 1415 р. Згідно з ним, шляхетний зем'янин Філ з Літині (Phyl de Lethyn) став суддею земським в Дрогобицькому повіті (iudicem Terrestrem in districtu Drohobiciensi), однак міщани і громада міста Дрогобич (ciues Drohobicienses totaque communitas) не хотіли його слухати, закидаючи, що не є шляхтичем (non esse nobilem). З огляду на важке обвинувачення, Філ з братом Машем (Massz) у присутності короля Владислава Ягайла в Озимині надали доказ шляхетства за допомогою свідків, покликавши кривних по батькові шляхетних Каленика і Філіпа з Тустанович (nobilem Kalijenyk de Tustanouicze et fratrem eius Phillippum), по бабці (батьковій матері) шляхетних Петра та Івашка Ритеровичів з села Викоти (nobilem Petrum Rittherowicz de Wykothi et Iwaszkonem fratrem eius), по матері шляхетних Івана і Федора Бреховичів з Чайкович (nobilem Gywan Brzechowicz de Czaykowicze et fratrem eius Chodor), зрештою, по бабці (материній мамі) Івана та Грицька Цапличів з Погорця (nobilem Gywan Caplicz de Pohorcze et fratrem eius Hryczkonem). Король затвердив той вивід шляхетства Філа і Маша та залишив обох братів при шляхетстві (iuxta nobilitatem remansimus), надавши Філові відповідний документ у присутності князів Федька і Гурка (duce Ffyedkone et duce Hurkone), Івана – старости землі Руської (strenuo Iwan castellano Stremensi(s) et capitaneo terre Russie), Яна Мажика з Дамброви (strenuo Iohanne Marzyk de Dambrowa), галицького старости Михайла з Бучача (strenuo Michaele de Buczacz capitaneo Haliciensi), шляхетного Волчка Преслухи з Рогатина (nobili Wolczkone Przesluha de Rohathyn)³.

Майже одразу після публікації документа серед істориків спалахнула дискусія з приводу його автентичності. Серед найбільш поширених закидів були невідповідні титуляції князів – свідків акту, непрактикована форма виводу, при якій бракує окреслення герба та ін. Так, під час повторної публікації документа (1891) А. Левицький висловив підозри з приводу оригінальності документу через те, що, по-перше, княжат Федька і Гурка Владислав Ягайло в цьому акті назвав чомусь "illustrissimi et magnifici domini nostri" (найсвітліші і вельможні або ясновельможні пани наші), по-

друге, датування акту вівторком 5 жовтня 1415 р. (*feria tertia proximum in crastino sancti Francisci anno domini millesimo quadringentesimo decimo quinto*) містить помилку, бо 1415 р. наступний день після свята св. Франциска (5 жовтня) припадав не на вівторок (*feria tertia*), а на суботу⁴. Натомість Л. Виростек, відстоюючи історичну достовірність документу, зауважував, що форму виводу “треба віднести на карб звичаїв руських”, для яких непритаманно було наведення герба. Інші ж характерні риси акту, зокрема письмо, стилізація і передовсім нобілітанти, на думку вченого, промовляють за автентичність⁵.

Особливі ж застереження істориків викликала згадка про “*iudicem Terrestrem*”. Відомо, що польська система судочинства (городські і земські суди) в Галицькій Русі набули поширення офіційно з 1435 р. Тож призначення у 1415 р. земського судді Філа з Літині видавалося сумнівним. Крім того, підозри у неавтентичності документа підсилювалися ще й згадкою про непослух земському судді дрогобицьких міщан, які, зважаючи на своє соціальне становище, взагалі не повинні б мати до нього діла (земські ж суди були шляхетськими). “У світлі життя громади Дрогобича, що ледь народжувалося, видається нам, – писала Г. Полячкувна, – те надання... мало правдоподібним, а сам документ дуже непевний, особливо тому, що міщани були судівництвом земським якнайменше зацікавлені”⁶.

Однак, ці аргументи втрачають своє значення за умови, що йшлося не про земський суд польського типу, а про судову інституцію місцевого руського характеру. Будучи центром волості-повіту, Дрогобич мав свій суд, юридичні повноваження якого розповсюджувалися на усе населення волості незалежно від соціального стану. До слова, польські історики О. Петруський та К. Ліске, підтверджуючи факт існування руських судів до реформи 1435 р., наводили приклад сяноцького та дрогобицького судів. При цьому тезу про непослух міщан земському судді, який “*non esse nobilem*”, учені використали власне на підтвердження існування в Дрогобичі судової установи такого ж типу, що і в Сяноку, де діяв руський суд у складі старости, воеводи і судді. “Маємо тут виразний доказ, що Дрогобицький повіт мав свій окремий земський суд, а що суд цей був таким, як суд сяноцький, можемо висновувати з протесту дрогобицьких міщан, які, коли б йшлося про суд земський на польському праві, не мали би до цього жодного відношення і нічим не могли виявити йому (Філу з Літині. – М. Г.) непослуху, а от з судом на зразок сяноцького, що розглядав усі без винятку справи, доволі часто могли мати стосунок”⁷. Крім того, О. Петруський та К. Ліске припускають можливість існування подібних судів у Коломиї та Тереховлі, упевнено говорять про наявність такого судді для Львівського повіту, і зрештою роблять висновок, що кожен повіт (волость) “Червоної Русі” мав своє окреме судівництво перед 1435 р.⁸ Схожої думки дотримувався й Я. Ісаєвич⁹.

Про Філа з Літині є ще одна згадка в історичних документах. У 1564 р. шляхтич Ян Волосецький (Риботицький) запровадив розмежувальну комісію на дністрянські багна в околиці Волощі задля проведення границі між цим селом і Тулиголовами на іншій стороні Дністра. Під час обходу він показав документ від 6 вересня 1416 р. руського старости Івана (*Iwan Castellani Srzemensis et Capitanei Russie*), який присудив цей спірний обшир власникові корчми у Волощі Філу Дем’янчичу, судді Дрогобицькому (*Phil Demianczicz olim Iudicem Drohobicensem*). Слово “*olim*” вказує на те, що вже на вересень 1416 р. Філа не було серед живих. Спираючись на такі давні аргументи в цьому документі, комісія провела кордон за вказівкою Яна Волосецького¹⁰. Хоч про Літиню тут не згадується, однак йдеться про власність Філа Літинського у Волощі.

Важливою є вказівка на по-батькові Філа – Дем’янчич. Польський дослідник Л. Виростек, зваживши на ім’я – Дем’ян чи Даміан – уважав його волохом¹¹. Власне це наразі єдина джерельна згадка про Дем’яна, котрий, як випливає з шляхетського виводу Філа, був братом Каленика і Філіпа з Тустанович (останні доводилися Філові стриками)¹². Ймовірно, батьками (або дідами) Каленика, Філіпа і Даміана були Юрко або Ананій Доброславичі, котрим королева Ядвіга 19 березня 1387 р. надала Тустановичі з монастирем Борислав (Владислав II Ягайло підтвердив це надання 31 жовтня того ж року)¹³. Відтак Літинські, як стверджує чимало дослідників, є близькими родичами Тустановських й походять з Тустанович. Підкреслимо також і те, що Юрко і Ананій Доброславичі, судячи з імен, були руського походження й, можливо, належали до місцевого дрібного боярства. А от імена їхніх спадкоємців – Каленик, Філіп і Даміан – і справді скоріше волоського (угорського) походження. Пояснити це важко: можна припустити, що руські бояри Доброславичі породичалися з одним із волоських шляхетських родів, які почали осідати на теренах Перемишльської землі з середини XIV ст., а особливо в роки належності Галицької Русі у статусі домену королеві Людовіку Угорському (1370–1382) та перебування її під управою Владислава Опольчика (1372–1378, 1385–1387).

Матір'ю Даміана, як свідчить вивід Філа з Літині, була представниця роду Ритаровичів, брати котрої – Петро та Івашко – на початку XV ст. посідали село Викоти¹⁴. Ритаровичі начебто ведуть свій родовід від Куната-лицаря, якому князь Лев Данилович надав грамоту на села Ритаровичі та Рогізно. У 1389 р. брати Грицько та Івашко з Ритарович підтвердили цю грамоту в короля Владислава Ягайла, що було засвідчено в Метриці Литовській 1564 р.¹⁵

З роду Чайківських походила дружина Даміана і матір Філа та Маша. У виводі Філа згадуються її брати (дядьки Філа та Маша) – Іван і Федір Бреховичі з Чайкович¹⁶. Мати Бреховичів-Чайківських (Івана, Федора та їх сестри – невідомої на ім'я дружини Даміана) належала до роду Чапличів з Погорців, а її брати Іван та Грицько також у 1415 р. свідчили на користь шляхетства своїх онучатих небожів Філа і Маша¹⁷. Протопластом Чапличів напевно є Андрій Чаплич, якому король Казимир III Великий 13 липня 1357 р. надав дворище Путячино в селі Колбайовичі і чотири дворища в селі Погорці¹⁸.

Аналізуючи витоки роду Літинських, не можна оминати увагою документ від 14 жовтня 1387 р. (його помилково датовано 12 жовтня 1388 р.), згідно з яким король Владислав Ягайло надав села Гілов (Gyłow, Жилів) біля Львова та Вороблевиці (Wroblewycze) і Літиня в Дрогобицькому повіті (villa Lethnija in districtu Drohobyczen) воеводі Галича Бенедиктові і його братам Стефанові та Андрієві¹⁹. Однак, припустивши, що хтось із нащадків Бенедикта Венгрини чи його братів осіли в Літині, можна сконструювати дещо інші витоки роду Літинських. Це пояснить, передовсім, “волоські” імена перших Літинських – Даміан, Філ, Маш, а також, можливо, й Каленика та Філіпа Тустановських. Щоправда, за таких умов доведеться відкинути усталену вірогідність стосовно походження Каленика та Філіпа Тустановських від Юрка та Ананія Доброславичів й знову ж фантазувати про обставини появи представників роду Венгринів у Тустановичах. Проте в історичних джерелах є непрямі вказівки про можливі зв'язки Венгринів і Тустановських.

Зауважимо, що справа з наданнями і підтвердженнями Бенедиктові Венгрину певних маєтків, як винагороди Ядвіги і Ягайла за здачу замку Галича у 1387 р. литовсько-польським військам, не зовсім чітко есплікується. Є певні неточності у датуванні цих надань та підтверджень, на що вказували дослідники. Відомо, що 14 жовтня 1387 р. у Жидачеві король підписав надання Бенедиктові та його братові Андрієві сіл Бзови та Чернійів у Жидачівському повіті, а також монастиря з трьома дворищами на річці Свірж²⁰. Їх нащадки осіли в цих селах, поклавши початок шляхетському роду Чернійовських. Ще 1469 р. Чернійовські демонстрували документи, які підтверджували надання Бенедиктові деяких сіл і монастиря Чернів з навколишніми дворищами²¹. Тоді ж вони представили й акти, що засвідчували їх держання села Колодниці, за яку зобов'язані були надавати двох лучників²². 23 червня 1391 р. король Владислав II Ягайло надав Колодницю їх протопластові Бенедиктові Венгрину з братами Андрієм, Стефаном і Мартином²³. Цікаво, що цим же селом володіли й Тустановські, які нібито отримали її від Владислава Опольчика, а Ягайло затвердив це надання у 1395 р.²⁴ Як бачимо, Бенедикт Венгрин (чи його родичі) і Тустановські (не знаємо, щоправда, імен тих представників цього роду, які отримували надання від Опольчика) усе ж мали спільні інтереси на теренах одного зі своїх маєтків. Не виключено, що деякі представники двох родів пошлюбилися й мали спільне потомство – Даміана, Каленика та Філіпа, нащадки яких володіли Літинією, Тустановичами, Колодницею та іншими добрами.

Про безпосередніх нащадків Філа і Маша Літинських майже нічого невідомо. Хронологічно найближчим до них начебто був Хоть (Хач) з Волощі (Chacz de Wlotycze), який брав участь у з'їзді руської шляхти в Галичі наприкінці червня 1427 р., де склав присягу на вірність королеві Владиславу II Ягайлу і його первородному синові²⁵. Цього маловідомого історичного персонажа “прив'язав” до Літині усе той же Л. Виростек на тій підставі, що на 1442–1444 р. власником Волощі був Дробиш (Drobisio de Wloszcz, Drobisz de Wloszcz, Drobysz de Woloszcze²⁶), якого дослідник цілковито ідентифікував з Дробишем Літинським (Drobysch de Lethnija, 1442 р.²⁷), особливо зважаючи на причетність Філа Літинського до Волощі²⁸. Зауважимо, що це лише припущення і Хоть та Дробиш з Волощі могли й не мати жодних зв'язків з Літинськими. До слова, у XVI ст. коронний канцлер Ян Замойський, який прочитав ім'я Хотя-Хача як Годзь (Godz de Wloticze), описав печатку останнього. На ній було зображено дві зірки та місяць поміж ними, тож канцлер зарахував Годзя до шляхти гербу Древича²⁹. Зрештою, коли вже Л. Виростек умонтовував Хотя з Волощі до генеалогії Літинських, то слід було згадати й Юрія з Волощі (Jurgi de Wloticze), котрий разом з Хотем був на з'їзді руської шляхти в Галичі 1427 р.³⁰

З іншого боку, важко уявити відсутність літинської шляхти на галицькому з'їзді, беручи до уваги певні зв'язки дрогобицького судді Філа Літинського з Владиславом Ягайлом (затвердження

виводу 1415 р.), а також присутність на з'їзді родичів (Іван, Філіп, Ілько з Тустанович, Іван, Ходко-Федько, Стецько з Чайкович, Ванько з Викот, Гаан-Іван з Погорця, Лен Погорецький³¹) і сусідів (Тодур-Федір з Грушової та Ігнат з Ролева³²) зем'ян Літинських.

Думка Л. Виростека про тотожність Дробиша з Волощі і Дробиша з Літині, до слова, має й деяке непряме опертя в джерелах. Так, відомо, що Георгій-Юрко Риботицький, котрий у 1441 р. отримав частку в Літині і Грушовій вартістю 150 гривень з рук короля Владислава III Варненчика³³, судився з Дробишем із Волощі. Останній, щоправда, на суд, котрий відбувався 30 березня 1444 р., не з'явився³⁴. Юрко Риботицький не мав власності у Волощі, лише в сусідніх Літині та Грушовій. Можливо, саме в Літині зіткнулися інтереси Юрка і Дробиша, бо останній належав до роду Літинських.

Про Дробиша відомо не так вже й багато. У 1442 р. він судився з шляхетним Миколою із Бісковичів. 19 лютого цього ж року в Перемишльському земському суді мав відбутися розгляд справи, однак Дробиш з Волощі попросив перенести термін з огляду на те, що захворів³⁵. Через місяць, 19 березня 1442 р. Микола з Біскович як позивач знову постав перед шляхетським судом, але Дробиш не з'явився. Відтак суд постановив: як тільки відповідач ще раз порушить термін, то буде визнаний винним³⁶. На жаль, залишаються невідомими причина суперечки між шляхтичами та результат цієї справи.

У березні 1444 р., як мовилося вище, Дробиш мав конфлікт із Юрком з Риботич, однак був покараний за непояву в суді³⁷. Згідно із записом в актах земського суду Перемишля від 23 листопада 1444 р., Дробиш, державця-посідач з Волощі (*Drobysz de Woloscze tenuter*), повинен був сплатити Альберту Підляському борг у розмірі однієї гривні без трьох грошей (45 грошей або 1 зл. і 15 гр.) за два тижні перед Різдом Христовим. Коли б не виплатив заборгованості, то, згідно з постановою суду, мав наступного дня після закінчення встановленого терміну віддати два воли³⁸.

Вже наступного року (грудень 1445) проти нього подав позов шляхетний Петро з Пилькович, котрий претендував на село Волоща. На початку 1446 р. Петрові вдалося отримати Дробишеву частку у Волощі, шляхом внесення застави на борг шляхетного Миколи з Огландува. Останньому Дробиш заставив свої добра у Волощі (поряд з якою згадується село Монастир) за 60 гривень, однак не сплатив боргу, тож Микола набув власність Дробиша у Волощі й швидко заставив її. Заставу ж викупив Петро Пильковицький³⁹. Востаннє Дробиш (причому з приставкою *“de Lethnya”*, а не *“de Woloscze”*) згадується у документах Перемишльського земського суду 22 квітня 1447 р. Він мав брати участь у судовому процесі Дмитра з Унятич проти війта містечка Городок Івана, проте традиційно не прибув до суду, зіславшись на хворобу⁴⁰.

Як бачимо, у джерелах Дробиш Літинський згадується переважно в контексті боргових суперечок. Очевидно, його господарсько-фінансові справи йшли не зовсім вдало, що штовхало його не лише до залучення позик, але й не давало змоги розраховатися з кредиторами. Зрештою, це привело до матеріальних утрат, зокрема маєтностей у Волощі.

Одночасно з Дробишем в історичних джерелах (Сяноцьких гродських і земських актових книгах) виступає й шляхетний Андрій “з Літена” (*Andree de Lythen, de Lithen*) – писар та збирач податків в Сяноцькій землі. Уперше він з'являється в документах 8 березня 1446 р.⁴¹, згодом – у 1448–1450, 1456–1457 рр.⁴² Востаннє згадується в судових актах 7 липня 1461 р.⁴³ Лише першого разу (1446) Андрія зафіксовано з локалізуючим прізвищем, в інших – просто як нотаря Сяноцької землі. Судові справи, в яких він брав участь, здебільшого були пов'язані з боргами, заставами, або звичайним засвідченням угод і декретів. Ми не можемо бути цілковито певні хоча б якогось родинного зв'язку цього Андрія з Філом, Машем, Дробишем Літинськими із кількох причин: по-перше, він жодного разу не згадується в контексті Перемишльської землі чи якихось тамтешніх родичів; по-друге, латиномовний запис *“de Lythen”*, *“de Lithen”* може означати не лише Літиню; по-третє, важко пояснити як шляхтич з Літині опинився в Сяноку, де виконував функції писаря в земському суді та поборці. Останнє вимагало не лише добре знання латини, але й католицького віросповідання, що для місцевого руського шляхтича було рідкістю (руська православна шляхта у той час ще трималася відокремлено від “латинського світу” – польської шляхти й католицької церкви). Можемо припустити, що йдеться про одного з шляхтичів Лещинських із села Лішня (Лешня) на Сяноччині.

Наступним представником роду Літинських був Олешко (Олехно, *Olechno de Lethin*), котрий уперше згадується 1457 р. у судових актах з приводу документу (*literarum*), який стосувався “його (Олешка. – М. Г.) села Літиня” (*habuit super villam ipsius Lethin*). Цей документ Олешко таємно зберігав у львівського шевця Петра, але шляхетний Іван Братковський зумів здобути його. Тож Олешко позивався з Іваном Братковським 6 жовтня 1457 р. у Львівському замку (суддя – Іван

Чанський), залучивши до справи руського воєводу Анджея Одрованжа (котрий видав відповідний мандат) та львівського буртграбія (міського воєводу) Миколу й вимагаючи повернення “literarum” і сплати 60 дукатів⁴⁴. Ймовірно, йшлося про певний документ, який засвідчував право власності Літинських на село Літиня. На жаль, невідомо чим закінчився судовий процес проти Братковського, але Олешкові, мабуть, вдалося повернути документ, бо у джерелах він згадується пізніше, щоправда уже в множині.

Так, удруге наявність таких документів зафіксовано люстраторами Любачівського староства Белзької землі у 1564–1565 рр., які констатували, що дідичі Літинські на свої спадкові села Літиня, Тинів і Селище у Дрогобицькому повіті “здавна мають надані від князів привілеї, підтвердженні славної пам’яті польськими королями” (“mają przywileje zdawna od kxiążąt nadane u przez sławnej pamięci krolie polskie potwierdzone”)⁴⁵.

Утретє згадка про них зринула під час судової справи у зв’язку з пограбуванням депозитарія майна Адама Літинського у 1632 р. Його дружина Федорія та донька Анна стверджували про викрадення, зокрема, привілеїв від руських князів Данила та Лева (“Przywileie starozytne od xiążąt ruskich to iest Daniła u Leona”), польських королів Ягайла, Владислава, Сигізмунда Августа⁴⁶. З огляду на відсутність тексту цих привілеїв не можна вести мову про їх автентичність. Проте припускаємо, що Літинські, як і чимало їхніх сучасників – руських зем’ян, намагаючись забезпечити себе від можливої втрати маєтків в умовах інкорпорації Галицької Русі до Корони Польської, вдалися до фабрикації таких документів ще в першій половині XV ст. Ці псевдопривілеї-фальсифікати від руських князів їм вдавалося підтверджувати у польських королів, а відтак юридично закріплювати “старожитне” право власності на свої поселення.

Повертаючись до постаті Олешка Літинського, зауважимо, що згодом його ім’я неодноразово зринає у Перемишльських гродських судових актах у зв’язку з конфліктом між Літинськими і Олександром Губицьким-Риботицьким (1465–1475). Олександр Риботицький був рідним братом Георгія-Юрка Риботицького, котрий, як вище згадувалося, 1441 р. надбав частки в Літині і Грушовій за 150 гривень. А вже 2 грудня 1443 р. шляхетний Георгій з Риботич продав братові Олександру свої добра в селах Грушова і Літиня (villas Gruschowa et Lethynia) за 450 гривень⁴⁷. Тож Олександр, який володів маєтком Губичі, став близьким сусідом зем’ян Літинських.

17 січня 1465 р. у Перемишльському гроді слухалася справа Олександра Губицького (Alexandro de Hubiczszolo), який подав позов на Олешка з Літині (Oleskonem de Lithnya). Тоді ж позивачем проти Олешка виступив грушівський кметь Борис (laborioso Borisch kmethone de Gruschowa)⁴⁸, який був слугою Олександра Губицького⁴⁹. Через не появу в суді Олешка, суд переніс справу на перший понеділок другого тижня (28 січня)⁵⁰. Виявляється шляхетний Олександр обвинувачував шляхетного Олешка в нічному нападі на свої добра, внаслідок чого було спалено (igne cremasti et combusisti alias zuęgl) заготовлене двома підданими сіно та інше майно вартістю 10 гривень. Пан Губицький, звісно, вдавсь до суду, тож незабаром возний Іван Чвикла (Czwicla) занотував і уклав перелік (conspexit alias liczowal) завданих збитків, що й було зафіксовано в актах Перемишльського земського суду 14 січня 1465 р. Проте Олешко навіть на призначений третій термін (4 березня 1465 р.) не з’явився до суду. Це дало змогу Олександру Губицькому висунути ще декілька обвинувачень Олешку Літинському: 1) у розбої “на вільній королівській дорозі”, що полягав у затриманні, відбиранні майна, вчинення насилля над слугою Олександра шляхетним Мартином; 2) у насильному займанні належних Олександрові двох волів з возом, завантаженим сіллю (duos boves cum curru salis). При цьому вимагав від Олешка на покриття судових видатків 10 гривень, для свого потерпілого слуги Мартина – 8 гривень, за відібрані воли і віз з сіллю – 6 гривень⁵¹.

Того ж дня, 4 березня 1465 р., мав відбутися ще один суд за позовом Олександра Губицького та його слуги шляхетного Кигика (Nobil. Kugyek), але вже проти Олешка, Лук’яна і Михалка з Літині (Oleskonem, Lukyan et Michaelkonem de Lethynia). Це вже був другий термін судового засідання, проте Літинські знову нестали перед судом⁵². Тут уперше згадуються одразу декілька Літинських: Олешко, Лук’ян, Михалко, котрі, як випливає з джерел, були братами й мали ще одного рідного брата Гринька⁵³.

Через два дні (6 березня) 1465 р. Олешко з братами з’явився до земського суду, де їх позивали Олександр з Губич, його слуги кметь Борис та шляхетний Кигик, який, до слова, мешкав в Грушовій (nobil. Kugyek familiaris posselny ipsius de Grusszowa) і, можливо, матеріально постраждав від нападу й грабунку Літинських. Проте, суд змушений був перенести засідання, з огляду на те, що Олешко, Лук’ян і Михалко того ж дня мали у присутності самбірського судді Грицька Ступницького свідчити разом з паном Матвієм Спровським із Мізинич з приводу якоїсь справи, в котрій йшлося про 100

гривень, насильство над домом і село Замшинці. Наступне засідання земського суду запланували провести через два тижні⁵⁴.

Своє перебування в суді шляхтичі Літинські використали, щоб унести до земських актів запис про справу поручительства розміром у 200 гривень. Поручителем виступав староста (мабуть, перемишльський), який здійснював посередництво між братами Олешком, Лук'яном, Михалком і Гриньком Літинськими з одного боку та Іваном Шестником з Ролева. Цікаво, що половина суми записувалася старості за посередництво “королівського маєстату”, а інша половина (100 гривень) записувалася як запурука обов'язкового мирного співіснування шляхтичів Літинських з грушівськими кметями (*quiete cum kmethonibus de Hruschowa vivere debent*)⁵⁵. Подібні записи-поручення були усталеною практикою в тогочасному польському судочинстві: коли б якась зі сторін порушила зобов'язання (у даному разі – шляхта з Літині чи селяни з Грушової), то повинна була сплатити записані кошти.

Не менш цікавою при цьому видається згадка в записі позики про те, що Літинські виступали як “*fratres germanos indivisos de Lethnya*”⁵⁶. Термін “*indivisos*” можна перекласти як “спільно відповідальні”, або “не наділені спадком”. Якщо це так, то виявляється брати Літинські не мали ще окремих спадкових часток в Літині, виступали як спільні власники села, або ж власником був їх батько чи дід, ще живий на той час.

20 березня 1465 р., як і було визначено, перед земським судом знову стали позивачі Олександр Губицький, Кигик, кметь Борис та відповідачі Літинські. І знову через залучення Олешка, Лук'яна і Михалка до справи Матвія Спровського з Мізинич, суд в особі Івана Руша переніс справу на чотири тижні, призначивши розгляд на понеділок після Паски⁵⁷ (15 квітня). Проте у цей день взагалі не відбувалися судові засідання, тож лише 13 травня 1465 р. суд з ініціативи Олександра Губицького повернувся до розгляду суперечки. Через відсутність братів Літинських засідання було перенесено на шість тижнів⁵⁸. Однак 26 червня суд зі згоди сторін переніс засідання на середу після свята св. Бартоломея⁵⁹ (28 серпня).

Щоправда, вже 19 серпня 1465 р. ім'я Олешка з Літині (*Oleszko de Lethynya*) знову з'явилося в Перемишльських земських судових актах. Цього дня якраз наспів другий термін судового засідання з приводу позову шляхетного Марцісія (*Marcissius*) проти Олешка. Згаданий Марцісій мав високих покровителів, оскільки був слугою перемишльського старости вельможного Якуба Конєцпольського⁶⁰. Олешко традиційно на суд не з'явився, проте прибув його стрий Гринь (*Chrin patruus suus de Lethnya*), котрий повідомив про хворість племінника, тож суд було перенесено на два тижні⁶¹. Власне у цьому короткому актовому записі уперше і востаннє згадується брат батька Олешка (а разом з ним і Лук'яна, Михалка, Гриня) на ім'я Гринь.

Суд з Марцісієм поновився 2 жовтня 1465 р., на якому позивач представив позовний мандат Якуба Конєцпольського, виданий у Меденичах начебто 26 грудня 1465 р. (дата, очевидно, помилкова; припускаємо 1464 р.). З нього й дізнаємося про зміст судової суперечки між вельможним старостою і Олешком Літинським (*Oleszko Lethinszky*). Перемишльський староста закидав шляхтичеві з Літині, що той, маючи свої добра в “старостві нашому” (*in capitaneatu nostro*), у результаті полюбовної угоди з котримось із своїх недоброзичливців, отримав грошове відшкодування за двох убитих осіб (слуг або й родичів Олешка), але не сплатив відповідної частки старості як представникові королівської влади. Відтак пан Конєцпольський зобов'язував Олешка заплатити відповідну пеню у розмірі 28 гривень⁶². Звісно, з позову перемишльського старости невідомо, хто саме конфліктував з Літинським, убив двох його людей, проте уклав з ним поширену на той час у таких справах між шляхтичами “сердечну згоду” і сплатив відшкодування (розмір якого також неznаний). Можливо, це був Олександр Губицький.

Позов Якуба Конєцпольського містить й локаційну тезу, котру не слід розуміти буквально. Безумовно, шляхтичі Літинські не мали жодних маєтків в Перемишльському старостві, лише в Дрогобицькому повіті. Означення локусу “*in capitaneatu nostro*” є додатковим аргументом на користь гіпотези Г. Полячкувної, відповідно до якої перемишльські старости Пшедбор та Якуб з Конєцполя були державцями Дрогобицького староства у другій половині XV ст.⁶³ (недаремно сам позов перемишльського старости до Олешка Літинського був виданий в Меденичах – у межах Дрогобицького повіту).

Через ігнорування судових позовів і термінів Олешко Літинський (*Olechnonem Lethinsky*), зрештою, програв справу: 4 листопада 1465 р. суд присудив йому виплатити шляхетному Марцісію та вельможному Якубу з Конєцполя 28 гривень⁶⁴. Водночас судове протистояння братів Літинських з Олександром Губицьким тривало й надалі. 14 травня 1466 р. сторони домовилися перенести розгляд

справи на чотири тижні⁶⁵. Згодом її відтермінували з червня на жовтень 1466 р.⁶⁶, потім на лютий, квітень 1467 р., липень 1468 р.⁶⁷ В останніх судових записах (12 і 25 липня 1468 р.) згадуються лише Олешко та Лук'ян, котрі, врешті, були покарані за непояву в суді пенею у розмірі 14 гривень⁶⁸. Власне це остання джерельна згадка про Олешка і Лук'яна.

Через два роки стосунки між Літинськими та Олександром Губицьким особливо загострилися, оскільки справа дійшла до вбивства. Цього разу, 31 липня 1470 р., в Перемишльському земському суді позивачем виступив Андрій з Літині (*Andreas de Lethynya*), котрий обвинуватив Олександра в убивстві начебто свого дядька на ім'я Дробиш (*pro capite nobilis avunculi Andree dicti Drobysch*)⁶⁹. Однак в інших позовах йдеться не про дядька, а про Андрієвого діда Дробиша. Так, у березні 1471 р. Андрій з Літині через свого представника у суді шляхетного Івана Освянчима обвинуватив Олександра Губицького в убивстві свого діда Дробиша (*interfecit avum nobilem Drobysch*), батька Стецька (*interfecit patrem nobilem Steczko*) і двоюрідного брата Михайла (*interfecit fratrem patruelem nobil. Michaellem de Lethynya*)⁷⁰. Як випливає з судових матеріалів, Андрій Літинський запросив возного, котрий пересвідчився у загибелі родичів позивача – що їх “поконали”. Олександр Губицький, відповідаючи на закиди, згадав минуле, зауваживши, що не так давно Літинські нападали на нього. Як повідомив представник Андрія, з часу вбивства не минуло ще й року⁷¹, тож Літинські загинули від рук Губицького мабуть у 1470 р.

Як бачимо, тут вимальовується певна генеалогія Літинських. Отже, Дробиш мав сина Стецька, котрий був батьком Андрія. Двоюрідний брат останнього – Михайло, як йшлося вище, доводився рідним братом Олешкові, Лук'янові і Гринькові. Ім'я батька цих чотирьох братів – невідоме, проте він мав бути братом Стецька. У документах згадується й їхній стрий Гринь, тож у Стецька, виявляється, був ще один брат. Отже, Дробиш мав щонайменше трьох синів: Стецька, Гриня і невідомого на ім'я батька Олешка, Лук'яна, Михайла і Гринька. До слова, Л. Виростек висловив припущення, що Олешків стрий Гринь є батьком убитого у 1470 р. Михайла⁷². По-суті, він не ототожнює загиблого від рук Олександра Губицького Михайла і Олешкового брата Михалка, вважає їх різними особами. А тому, коли дотримуватися гіпотези польського історика, Олешко, Лук'ян, Гринько і Михалко – це племінники Гриня і двоюрідні брати Гриневого сина Михайла та Стецькового сина Андрія. Проте, на нашу думку, немає жодних підстав вважати згаданого Гриня батьком вбитого Михайла. Гринь фіксується як стрий Олешка (а отже і Михалка) у контексті судової справи останнього з Якубом Конецпольським у 1465 р.⁷³, а не в справі про убивство Губицьким Дробиша, Стецька і Михайла Літинських 1470–1471 рр.

У травні і червні 1471 р. суд відкладав засідання (продожував термін) у справі вбивства трьох родичів Андрія Літинського з огляду на потребу вислухати та опитати свідків. До суду Андрій з'являвся особисто, а Олександра Губицького представляв його родич Іван Риботицький⁷⁴. Справа тягнулася доволі довго – наступний запис у судових книгах щодо неї датується вівторком 14 листопада 1475 р. Суд констатував наявність трьох позовів від Андрія Літинського (*Andreas Lethynsky*) на Олександра Губицького і постановив провести остаточний розгляд з опитуванням свідків наступного дня після свята Епіфанії, тобто 7 січня 1476 р. Крім того, передбачалося “виявити провину” у присутності руського воеводи в м. Ярославі на четвертий день після зазначеного терміну, тобто 11 січня 1476 р. Представники сторін, Іван Освячин – Андрія та Іван Риботицький – Олександра, письмово погодилися з таким присудом⁷⁵.

На жаль, з огляду на брак джерел, залишаються невідомими закінчення цієї справи і присуд воеводи. Однак, судячи із судових актів, Андрій Літинський більше не продовжував цю юридичну тяганину, що дозволяє висунути припущення про отримання ним належної сатисфакції. Зрештою, й сам Андрій з Літині з того часу у джерелах вже не згадується.

Нагомість тоді ж виступає такий собі Міхул з Літині (*nobil. Mihul de Lethyna*), проти якого Олександр Губицький у травні 1475 р. подав до земського суду в Перемишлі вже другий позов⁷⁶. Зміст претензій шляхетного Олександра до одного з Літинських джерела замовчують, повідомляючи лише, що Міхул “непослухав” судового терміну. Через два роки Міхул згадується в судових актах як державець з Літині (*Nobil. Mihul tenutarius de Lethyna*). У грудні 1477 р. він разом з літинським кметем Сидором подав черговий позов проти шляхетного Івана Олександровича Риботицького з Губич (очевидно сина Олександра Губицького). Про суть справи джерела знову ж не повідомляють, але її розгляд було відтерміновано на два тижні. Згодом її відклали у лютому, березні і квітні 1478 р.⁷⁷ Після цього Міхул Літинський зникає з історичних джерел – про нього нічого більше не відомо, як і не відомо в яких родинних зв'язках він перебував з Андрієм Літинським чи дядьками останнього. Звісно, не слід ідентифікувати Міхула з Михалком – братом Олешка, Лук'яна, Гринька і Стецька, оскільки того, як зазначено вище, було вбито у 1470 р.

Наступні 14 років про Літинських в історичних джерелах немає жодної згадки. Лише 5 червня 1492 р. в Перемишльських земських судових актах зафіксовано шляхетного Степана, дідича з Літині (*Stepan de Lyethyna heredem*). На нього подав позов Іван Зубрський з Чайкович, якого Степан начебто фальшиво знеславив, закинувши відсутність шляхетства. Відтак Іван вдався до процедури “очищення невинності”, тож суд вирішив що він “є невинним від тої неслави” і правдивим посідачем своїх добр. Степанові ж присудив сплатити три гривні Іванові Зубрському і стільки ж судові⁷⁸. Ймовірно Степан Літинський, як далекий родич Чайківських, претендував на частку в с. Чайковичі, яке тоді перебувало в посіданні Івана Зубрського, а тому вдався до такого важкого обвинувачення.

Через два роки уже в Перемишльському гродському суді відбувся судовий процес, одним із фігурантів якого мав бути невідомий на ім'я Літинський (*nobil. Lyethynsky*). Процесуючись з селянином Іваном з Коросна щодо якогось коня, пан Літинський, попри те, що виступав позивачем, тричі не з'являвся на суд навіть попри заклики возного. Іванко ж слухняно відвідував суд, а після третього терміну сам подав позов на Літинського, представив свідків і виграв справу (4 лютого 1494 р.)⁷⁹.

У джерелах XV ст. Літинські більше не згадуються. Натомість історичні документи XVI ст. є значно багатшими фіксаторами діяльності шляхтичів з Літині. Уже 1500 р. в актах земського суду Перемишля згадується Климко Літинський, ім'я якого найчастіше зустрічатиметься в джерелах першої половини XVI ст. 7 травня 1500 р. шляхетний Климко, дідич своєї частки в Літині (*Nobil. Climko heres de sorte ipsius Lyethyna*), свідчив в суді, що отримав 20 гривень посагу за своєю дружиною Настасією, донькою шляхетного Андрія Ступницького, додав до них власних 20 гривень і цю суму (40 гривень) “записав на половину добр своїх в Літині” (*quadraginta marc. inscribit in medietate bonorum suorum in Lyethownya*). Його ж дружина Настасія засвідчила, що її батько Андрій Ступницький є власником усіх “добр батьківських і материнських”, які б могли належали їй за посагом⁸⁰. Із цього запису можна висновувати про одруження в 1500 р. Климка Літинського з Настасією Ступницькою.

На той час, Климко був не єдиним власником Літині. У 1503 р. згадуються Іван Літинський (*nobil. Ivan Lythynszky*), його дружина Фемка (*Phemka*) з Гордині, їх донька Зинька (*Nobil. Szynka*), котра вийшла заміж за шляхетного Семка, дідича своєї частки в селі Новошичі (*Novosyelcze*). Згідно з записами в Перемишльських земських актах від 20 червня 1503 р., Зинька, віддала в заставу Федьку Гординському за п'ять гривень одне дворище в селі Гординя (*Vhordyna*), яке отримала в спадок від своєї матері Фемки. Встановлювався й термін застави – до цілковитої виплати грошей⁸¹.

У реєстрі податків від власників зем'янських маєтностей Перемиської землі (1508 р.) згадується Юрій Літинський (*Jurgi Lyetynski*) як посідач своїх добр – села Літиня (*bonis suis ville Lyetnya*)⁸². Зі своїх добр він сплачував до королівського Скарбу один фертон, що складало четверту частину чиншу (*quarte partis sensuum*). Це дало підстави російському історику С. Пашину стверджувати, що Ю. Літинський володів лише четвертою частиною Літині – одним із чотирьох літинських ланів-дворищ⁸³. Якщо це так, то інші три дворища перебували у власності родичів Юрія (Климка та Івана) і, можливо, сусідів Губицьких. Щоправда, останні (Георгій і Бартоломій Губицькі) у реєстрі 1508 р. згадуються лише як дідичі Губич і Грушової⁸⁴.

Дрогобицький історик І. Смуток установив, що в Юрія було двоє братів – Іван та Петро (згадуються 1511 р.), а також син Василь (згадується у 1524–1526 рр.)⁸⁵. Відомо, що 9 квітня 1521 р. Юрко Літинський заставив Стефану Городиському до Різдва чотирьох літинських кметів (Філь, Федір, Курило, Сень) за 31 марку (гривню)⁸⁶. Він повернув борг “державцеві Літині” С. Городиському, але незабаром знову змушений був позичити 31 гривню у свого родича Климка Літинського, якому знову заставив чотирьох кметів: Зенька, Мишка, Курило та Федора⁸⁷. Повернувши Климкові 20 з 31 гривні, Юрко Літинський записав позикодавцю одного кметя на ім'я Мишець Филович⁸⁸. Відомо також, що Юрко Літинський у 1528 р. надав позику Степанові Боярському. За позичені 26 гривень, С. Боярський заставив Юркові четверту частину своїх маєтків в Боярах (названих Івановська та Лучинська), а потім узяв уборг ще чотири гривні, заставивши ниву під назвою Лучинська⁸⁹.

У 1520-х рр., крім Юрка і його сина Василя, згадуються ще декілька представників роду Літинських. Так, у земських актах у Перемишлі зафіксовано Станіслава Літинського, котрий позичив у Степана Боярського 20 гривень і заставив у Літині всі свої добра, як дідичні, так і набуті⁹⁰. Другого серпня 1526 р., як свідчать записи Метрики Коронної, серед свідків надання померанському хорунжому Георгію Волкаву села Лотин у Злочівському повіті виступив і Теодор (Федір) Літинський⁹¹. Там же йдеться про Іваська Літинського, який 28 липня 1530 р. отримав від короля Сигізмунда I у Кракові право викупу частини села Винники на Самбірщині⁹². І. Смуток називає ще й Тимка та

Сенька (придомок “Полюпан”) Літинських, які згадуються 1528 р. в Перемишльських земських актах⁹³. На жаль, джерела не дозволяють встановити їх родові зв'язки.

На початку XVI ст. формується відгалуження роду Літинських у Біліні Великій (придомок “Пискоровичі”). Зокрема, 1526 р. в документах згадується Васько Літинський Пискор з Білини Великої. Від нього ведуть свій рід численні Літинські не лише в Біліні, але й у Баранчицях та Чайковичах⁹⁴.

Тоді ж з'являється чимало свідчень про вже згаданого Климка (Климентія) Літинського (1522, 1523, 1526)⁹⁵. Відомо, що Климко виступав кредитором не лише свого родича Юрка, але й інших руських зем'ян-шляхтичів. Зокрема, власник с. Криниця Сенько Криницький позичив у Климка Літинського 50 гривень, заставивши йому 4 дворища з кметями на ім'я Лазар, Гаврило і Філь, а також млин в Криниці і дозволив брати мірку з мелива⁹⁶. Третього квітня 1533 р. Климентій Літинський разом з іншими шляхтичами засвідчив права шляхтичів Головачевичів на село Заблоччя Перемишльського повіту⁹⁷. Як з'ясував І. Смуток, у Климка було вісім дітей: сини Іван, Михайло, Георгій, Петро, Олександр, Ігнат, доньки Фенна і Удя. Вони залишили після себе чимале потомство, особливо Михайло та Георгій, в яких було щонайменше по вісім дітей, та Петро – батько шести дітей⁹⁸.

Саме в цей час розпочався процес інкорпорації сіл Літиня та Грушова до Дрогобицького староства. Відомо, що дрогобицький староста Ян Кам'янецький у Грушові в суботу у день Івана Хрестителя (24 червня) 1531 р. надав селам Грушова і Літиня німецьке право. В акті привілею йшлося й про щойно здійснений викуп королем через дрогобицького старосту згаданих сіл⁹⁹. Цікаво, що серед власників, у яких куплено села, названі лише зем'яни Губицькі – Юрко та Баль Бартоломій. Ще у 1508 р. вони були зафіксовані як власники Грушової¹⁰⁰, але, ймовірно (як уже згадувалося), ще з 1441 р. володіли певною часткою і в Літині. У статті “Правова (майнова) та адміністративна належність села Літиня на Дрогобищині у XV–XVIII ст.”¹⁰¹ ми висловили гіпотезу, згідно з якою дрогобицький староста позаюрідичним шляхом приєднав більшу частину Літині до коронних маєтків. Відтак у 1531 р. село перейшло до короля не лише від Губицьких, а й від Климка Літинського, якого або помилково, або з певних невідомих нам міркувань не згадали в акті надання Грушовій та Літині німецького права 24 червня 1531 р., і котрий отримав реальну винагороду лише 1554 р. Саме тоді Люблінський сейм затвердив обмін селами між Сигізмундом II Августом і Климентом Літинським – останній, віддаючи королеві Літиню (Litinia), а також частки в селах Тинів і Селище (partinentibus villis sort Tyniow et Sziedliscza), отримував села Грушів і Кровичі в Любачівському старостві¹⁰². Про втрату Літинськими села Літиня ще до 1554 р. говорить і люстрація Любачівського староства 1564 р., де зазначено, що дідичні села Літиня, Тинів і Селище “ім (шляхтичам Літинським. – М. Г.) були раніше силою забрані панами старостами дрогобицькими”¹⁰³.

З цієї справи уперше стає відомо, що Літинським, окрім їх родового гнізда належали ще й сусідні села Тинів і Селище, котрі, мабуть, лише на початку XVI ст. виокремилися з Літині. Крім того, перипетії обміну настановлюють й на таку думку: оскільки комутація була проведена лише з Климентом Літинським, котрий на 1530-і рр., мабуть зосередив у своїх руках більшу частину Літині, то можемо припустити, що інші представники цього шляхетського роду продовжували володіти деякими частками в селі. Наш здогад підтверджується й джерельно. Відомо, що й після переїзду Климка Літинського до своїх нових володінь у Белзькому воєводстві, в Літині залишилися представники шляхетського роду Літинських. Зокрема, 7 травня 1560 р. Роман, Дашко, Станіслав і Ярош Літинські, сини Васька Літинського Пискора, відступили Георгію, Михайлові і Олехні Літинським свої частки у Літині, Тинові, Селищі¹⁰⁴.

На новому ж місці у Любачівському старостві Літинським початково не велося з кількох причин. По-перше, села Кровичі і Грушів до того були коронною власністю і перебували у державі любачівського староства Яна з Тарнова, котрий, звісно, не зрадив новим дідичам. По-друге, кметі цих сіл аж ніяк не бажали віддавати здавен уживані ними землі під фільварки для нових посесорів. По-третє, фрімарк між королем і Літинськими ще деякий час не був затверджений.

Як свідчить люстрація Любачівського староства 1565 р., панове Літинські “...раді би були до того прийти, аби були могли собі всі брати (сини Климента Літинського. – М. Г.) фільварки влаштувати, але люди, бачучи турмей немалий з тими панами Літинськими, не хотіли їм уступити ріллі, котрі здавна тримали, а через це панове до цих часів тільки з готових чиншів живність свою мали”¹⁰⁵. Попри все Літинські змогли визначити собі місця і певні наділи, збудувати на них (“на кметевих ріллях”) свої двори. Зокрема Олександр зайняв три лани, Петро з Іваном – вісім ланів з чвертю, Георгій (Юрій) з синами – шість з половиною ланів. На цих ґрунтах кметі продовжували тримати й

уживати свої наділи, як і раніше, й з них “давати чинші” в попередніх розмірах “до постановлення певнішого про той фрімарк з королем його милістю тих панів Літинських”¹⁰⁶. Крім того, Літинські зайняли й певні обшири, де для власного прогонування, “пересівають трохи збіжжя”. Серед них люстратори 1565 р. виокремили т.зв. Красне поле, на якому раніше існували замкові (старостинські) луки, а тепер нові посідачі збирали врожаї озимини та яровини. Один рік Літинські, після прибуття на Любачівщину і з дозволу старости, вживали й луки Пронятин, де раніше мешканці Крович та Грушова мали сіножаті. Проте, незабаром Ян Тарновський прилучив ці луки до села Кобилиці¹⁰⁷.

У 1567 р. шляхтичі Літинські вкотре звернулися до короля з приводу затвердження свого фрімарку. Проте виявилось, що ні Грушів і Кровичі, ні Літиня, Тинів і Селище не були зревізовані. Тинів і Селище на той час були маєтками дрогобицького вїтївства, котре віддержавив дрогобицький староста Ян Стажеховський, а Літиня опинилася в триманні його сина Станіслава. Відтак Стажеховські не впустили до цих сіл ревизорів. “Через те той фрімарк не міг відбутися, [бо] наперед мали би й.м. пан воевода Подольський (Ян Стажеховський. – М. Г.) показати листи або достатню справу здати (тобто все пояснити. – М. Г.) щодо тих сіл, а також щоби Літинські (теж “здали справу”. – М. Г.), до чого їм ЙКМ час вжити рачив”. Відтак король “на той час ніц щодо того фрімарку...постановити не міг, а то відкласти те казав на інший час”¹⁰⁸. А коли Іван, Юрко, Петро, Михайло та Олександр Літинські знову “напоминалися” про належне завершення фрімарку, король наказав нарешті зревізувати “всі добра до того фрімарку належні”¹⁰⁹. Зрештою лише в 1570 р. проблему було розв’язано, а Літинські стали повноправними власниками Грушева і Крович¹¹⁰.

Зауважимо, що все ж Літинським дісталися доволі маєтні села. Село Кровичі охоплювало 17 з трьома чвертями вимірних ланів, Грушів – 19 ланів (крім попівського півланку). Разом обидва села чинили чинш та інші повинності на суму 295 зл. і 2 гроша¹¹¹.

Отже, рясна гілка Літинських (умовно назвемо їх Климковичі) осіла на Любачівщині, Літинські Пискоровичі залишилися на Самбірщині в Перемишльській землі. Крім того, частина Літинських осіла в селі Тшенець біля Перемишля, більша частина якого наприкінці XVI ст. належала князю Миколаю Мілецькому. Частина ж Літинських у цьому селі, згідно з податковим реєстром 1589 р., складала 2 ½ лани¹¹².

Не будемо вдаватися до подальшого опису генеалогії та діяльності Літинських, які опинилися за межами свого родового гнізда. Згадаємо, лише те, що вони не залишалися осторонь тогочасних суспільних, національно-релігійних процесів. Будучи переконаними прихильниками батьківської віри, вони намагалися причинитися до підтримання православних інституцій, активно протидіяти планам поширення унії. Люстратори 1565 р. недаремно згадали про приналежність Літинських до грецького віросповідання і Східної Церкви (panowie Liethinsczy są greckieji wiari u thegosz koszcioła), намагаючись пояснити чому дідичі звільнили “попа руського” в Кровичах від сплати чиншу з півланового господарства¹¹³. Польський історик Л. Виростек зауважив, що ця вказівка свідчить про збереження Літинськими “первотного визнання”¹¹⁴. На нашу думку, за цією згадкою криється дещо більше, ніж звичайна констатація православного віросповідання шляхтичів з Літині. Коли б звільнення священика від чиншів шляхтичами-одновірцями було буденною практикою, знайомою люстраторам, вони, мабуть, зіткнувшись у Кровичах з подібним випадком, не вдавалися до пояснень таких дій. Однак їх це дещо здивувало, а тому королівські чиновники занотували й причину лібертації священика панами Літинськими. Звідси й ми, беручи до уваги думку про нестандартність вчинку, робимо висновок про активну позицію Літинських у справі відстоювання релігійної ідентичності.

Під час Берестейської унії руські шляхтичі Літинські зайняли відверто антиунійне становище. Михайло і Прокіп Літинські з Перемишльської землі навіть взяли участь у православному соборі в Бересті (1596)¹¹⁵, що, як відомо, зібрався на протигагу унійному собору. На початку XVII ст. Літинські з Перемишльської землі, разом з іншими православними шляхтичами переслідували і погрожували смертю перемишльському унійному єпископу Атанасію Крупецькому, котрого король Сигізмунд III та унійна митрополія намагалися посадовити на владичий престіл у Перемишлі після смерті тамтешнього православного єпископа Михайла Копистенського¹¹⁶. Пізніше вони підтримали православного кандидата на перемишльське владичтво Сильвестра-Гулевича Вокитинського, котрого висунув Петро Могила. Зокрема, у складі посольства, надісланого 1636 р. С. Гулевичем до А. Крупецького, який перебував у монастирі св. Спаса, був Василь Літинський¹¹⁷.

Православну традицію продовжували й ті Літинські, що осіли на Любачівщині. Четвертого червня 1621 р. Адам, Микола, Михайло та інші Літинські в с. Грушів зафундували церкву і монастир. А 1 січня 1626 р. Адам Літинський надав грушівському монастиреві певні маєтки¹¹⁸. У цей час при

виводі роду Винницьких (1635) було встановлено приналежність головної лінії Тустановських, а отже й Літинських, до герба Сас¹⁹.

Підсумовуючи, відзначимо, що витоки шляхетського роду Літинських залишаються невідомими. З одного боку, можна підтримувати гіпотезу про давньоруське походження зем'ян Літинських з огляду на наявність у них начебто привілеїв від руських князів, родинні зв'язки з місцевим руським дрібним боярством, передовсім Тустановськими, палку прихильність до “руської віри” тощо. З іншого боку, до історіографії уже давно закралася думка про угорське коріння Літинських, як і всіх представників “роду Драго-Сасів”. Ми схильні підтримувати першу версію, однак не виключаємо й певної кооптації “волоської” шляхти до середовища перемишльського руського боярства та її родинного зв'язку з власниками Літині. Установити чітку генеалогічну лінію Літинських у XV ст. також не видається можливим. Більш певні дані маємо лише щодо того покоління Літинських, котре діяло в середині – третій чверті XV ст. і першій половині XVI ст. Загалом, з історичних джерел перед нами постає династія дрібномаєтної перемишльської шляхти, яка ідентифікувала себе з руським-українським народом як в етнічному (бо традиційно родичалася з представниками руських шляхетських родів), так і релігійно-конфесійному вимірі, намагалася дбати про збільшення власних маєтностей, що нерідко призводило до суперечок з сусідами, розв'язувала свої проблеми традиційними у тогочасному соціальному середовищі шляхами – через суд, насильство, позики, застави, одруження тощо.

Примітки:

¹ Wyrostek L. Ród Dragów-Sasów na Węgrzech i Rusi Halickiej // Rocznik Polskiego Towarzystwa Heraldycznego. – Kraków, 1932. – R. 1931/32. – T. IX. – S. 65–67.

² Пашин С. Дрогобицька шляхта (XV – початок XVI ст.) // Дрогобицький краєзнавчий збірник. – 2011. – Вип. XIV–XV. – С. 441; Смуток І., Смуток Л. Шляхта Дрогобиччини: перші документальні згадки XIV–XVII ст. // Літопис Бойківщини. – 2013. – Ч. 2/85(96). – С. 81.

³ Ulanowski B. Inscriptiones Clenodiales ex libris iudicialibus Palatinatus Cracoviensis // Starodawne Prawa Polskiego Pomniki. – Cracoviae, 1882. – T. VII. – Dok. Nr. 1576. – S. 595. Оригінал знаходиться в: Biblioteka Czartoryskich w Krakowie. – Zbiory XX. – Vol. 2959. – Nr. 312.

⁴ Monumenta mediae aevi historica res gestas Poloniae illustrantia. – Kraków, 1891. – T. XII: Codex epistolaris saeculi decimi quinti. – T. II (1382–1445) / Collectus opera Dr. A. Lewicki. – Nr. 65. – S. 79. Вівторок після свята св. Франциска (п'ятниця 4 жовтня) у 1415 р. припадав на 8 жовтня. Але так продатувати цей документ не дозволяє слово “proximum” – наступний [день] після свята св. Франциска. Зауважимо, що король Владислав II Ягайло і справді у жовтні 1415 р. перебував в Озимині. Це підтверджується й тим, що саме в Озимині на день Луки 18 жовтня 1415 р. король Владислав II надав Шванчконеві з Речича запис на 100 гривень в селі Белолої Снятинського повіту (див.: Matricularum Regni Poloniae Summaria. – Varsoviae, 1915. – Pars IV. – Vol. 3, Supplementum. – Nr. 513. – P. 375).

⁵ Wyrostek L. Ród Dragów-Sasów ... – S. 61.

⁶ Księga radziecka miasta Drohobycza 1542–1563. Z papierów pośmiertnych ś. P. Stefana Sochaniewicza / Wydała H. Polaczówna. – Lwów, 1936. – S. XXXI–XXXII.

⁷ Petruski O., Liske K. Przedmowa // AGZ. – Lwów, 1886. – T. XI: Najdawniejsze zapiski sądów sanockich (1423–1462). – S. IX.

⁸ Ibid. – S. IX–X.

⁹ Ісаєвич Я. Місто Дрогобич у XV – XVIII століттях: устрій і право // Дрогобиччина – земля Івана Франка. – Дрогобич, 1997. – Т. 4. – С. 150.

¹⁰ Wyrostek L. Ród Dragów-Sasów... – S. 66.

¹¹ Ulanowski B. Inscriptiones Clenodiales... – S. 595.

¹² Arhiwum Główne Akt Dawnych w Warszawie (далі – AGAD). – Метрыка Koronna. – Sygn. 64. – К. 150; Matricularum Regni Poloniae Summaria (далі – MRPS). – Varsoviae, 1915. – Pars IV. – Vol. 3: Acta vicecancellariorum 1533–1548. Supplementum, litterarum priorum annorum, quae, regnante Sigismundo I, Poloniae rege in Matriculas Regni, de verbo ad verbum inscriptae sunt. – Nr. 323. – P. 362; Nr. 330. – P. 363.

¹³ Ulanowski B. Inscriptiones Clenodiales... – S. 595.

¹⁴ Пашин С. С. Перемишльська шляхта другої половини XIV – початку XVI століття: Історико-генеалогічне дослідження. – Тюмень, 2001. – С. 136.

¹⁵ Ulanowski B. Inscriptiones Clenodiales... – S. 595.

¹⁶ Ibid. – S. 595.

- ¹⁸ AGZ.– Lwów, 1884. – Т. X. – Dok. Nr. 9. – S. 1.
- ¹⁹ Biblioteka Kórnicka PAN. – Sygn. 00203. – K. 177–177v; *Wyrostek L. Ród Dragów-Sasów...* – S. 66. Відомо, що Бенедикт Венгрин за здачу Владиславові II Ягайлу галицького замку був належно винагороджений королем. 14 жовтня 1387 р. у Жидачеві король підписав надання Бенедиктові та його братові Андрієві сіл Бзови та Черніїв у Жидачівському повіті, а також монастиря з трьома дворищами на річці Свірж (див.: *Zbiór dokumentów małopolskich / Wydali I. Sułkowska-Kuraś i S. Kuraś.* – Wrocław, Warszawa, Kraków, Gdańsk, 1974. – Cz. VI: Dokumenty króla Władysława Jagiełły z lat 1386–1417. – Nr. 1529. – S. 25–26). Існує й інший документ від 14 жовтня 1387 р., яким король Владислав II підтвердив Бенедиктові і його нащадкам села в повітах: Жидачівському – с. Лисків і Черніїв, Львівському – с. Жилів, Белзському – с. Преорськ, Журавче, Теляч (див.: *Monumenta mediaevi historica res gestas Poloniae illustrantia.* – Т. XII. – Nr. 11. – S. 12–13).
- ²⁰ *Zbiór dokumentów małopolskich.* – Cz. VI. – Nr. 1529. – S. 25–26.
- ²¹ *Źródła dziejowe.* – Warszawa, 1902. – Т. XVIII. Cz. 1: Polska XVI wieku pod względem geograficzno-statystycznym. Т. VII. Cz. 1: Ziemie ruskie. Ruś Czerwona / Opisana przez A. Jabłonowskiego. – Cz. B. – S. 21.
- ²² Ibid.
- ²³ *Zbiór dokumentów małopolskich.* – Cz. VI. – Nr. 1574. – S. 87–88.
- ²⁴ Ibid. – S. 29; *Wyrostek L. Ród Dragów-Sasów...* – S. 63.
- ²⁵ *Halecki O. Z Jana Zamoyskiego inwentarza Archiwum Koronnego. Materiały do dziejów Rusi s Litwy w XV wieku // Archiwum Komisji Historycznej.* – Kraków, 1919. – Т. XII. – Cz. I. – S. 182.
- ²⁶ AGZ. – Lwów, 1888. – Т. XIII: Najdawniejsze zapiski sądów przemyskich i przeworskiego (1436–1468) / Wyd. O. Pietruski, X. Liske. – Dok. Nr. 1623. – S. 115; Nr. 1645. – S. 116; Nr. 2205. – S. 157; Nr. 2280. – S. 162.
- ²⁷ AGZ.– Lwów, 1889. – Т. XIV: Najdawniejsze zapiski sądów Lwówskich 1440–1456 / Wyd. O. Pietruski, X. Liske. – Dok. Nr. 1887. – S. 237.
- ²⁸ *Wyrostek L. Ród Dragów-Sasów...* – S. 66.
- ²⁹ *Studia, rozprawy i materiały z dziedziny historii polskiej i prawa polskiego.* – Kraków, 1907. – Т. 7: Jana Zamoyskiego notaty heraldyczno-sfragistyczne / Wyd. F. Piekosiński. – S. 27.
- ³⁰ *Halecki O. Z Jana Zamoyskiego inwentarza Archiwum Koronnego...* – S. 182.
- ³¹ Ibid. – S. 181, 187–189, 192.
- ³² Ibid. – S. 186, 190.
- ³³ AGAD. – *Metryka Koronna.* – Sygn. 33. – K. 180; MRPS. – *Varsoviae*, 1915. – Pars IV. – Vol. 3, Supplementum. – Nr. 748. – P. 391.
- ³⁴ AGZ. – Lwów, 1888. – Т. XIII. – Dok. Nr. 2205. – S. 157.
- ³⁵ Ibid. – Nr. 1623. – S. 115.
- ³⁶ Ibid. – Nr. 1645. – S. 116.
- ³⁷ Ibid. – Nr. 2205. – S. 157.
- ³⁸ Ibid. – Nr. 2280. – S. 162.
- ³⁹ Ibid. – Nr. 2559. – S. 182; Nr. 2673, 2674. – S. 157.
- ⁴⁰ Ibid. – Lwów, 1889. – Т. XIV. – Dok. Nr. 1887. – S. 237.
- ⁴¹ Ibid. – Lwów, 1886. – Т. XI: Najdawniejsze zapiski sądów sanockich 1423 do 1462. – Dok. Nr. 2121, 2125. – S. 266–267.
- ⁴² Ibid. – Nr. 2588. – S. 321; Nr. 2640. – S. 329; Nr. 2789. – S. 348; Nr. 2804–2805. – S. 350; Nr. 2810. – S. 352; Nr. 3299–3300. – S. 411–412; Nr. 3363. – S. 423; Nr. 3384–3385, 3388–3389. – S. 427–428.
- ⁴³ Ibid. – Nr. 3629. – S. 463.
- ⁴⁴ Ibid. – Lwów, 1891. – Т. XV: Zapiski sądów Lwówskich od r. 1457 do 1500 / Wyd. X. Liske. – Dok. Nr. 153. – S. 23.
- ⁴⁵ *Жерела до історії України-Руси.* – Львів, 1900. – Т. III. – С. 293; *Купчинський О.* Акти та документи Галицько-Волинського князівства XIII – першої половини XIV століть. Дослідження. Тексти. – Львів, 2004. – Док. № 55. – С. 896.
- ⁴⁶ *Купчинський О.* Акти... – Док. № 81. – С. 971, 974.
- ⁴⁷ Центральний державний історичний архів України, м. Львів (далі – ЦДАЛ). – Ф. 14. – Оп. 1. – Спр. 1. – Арк. 324; AGZ.– Lwów, 1888. – Т. XIII. – Dok. Nr. 2065. – S. 147. Про Георгія-Юрка Риботицького див.: *Wyrostek L. Ród Dragów-Sasów...* – S. 35.
- ⁴⁸ AGZ.– Lwów, 1888. – Т. XIII. – Dok. Nr. 5679–5680. – S. 460.
- ⁴⁹ Ibid. – Dok. Nr. 5734. – S. 466.
- ⁵⁰ Ibid.
- ⁵¹ Ibid. – Nr. 5719 – 5721. – S. 464. Топос “на вільній королівській дорозі” (in via libera Regali) був одним із багатьох спрямованих на підсилення враження про трагічність подій формально-риторичних штампів, якими сповнені судові книги щодо справ про насильство між шляхтичами. У даному разі, найбільш ймовірно, насильство Літинських щодо слуги Олександра Губицького справді могло відбуватися на якійсь дорозі, котрою їхав віз, навантажений сіллю і запряжений двома волами.

- ⁵² Ibid. – Nr. 5722–5723. – S. 464.
- ⁵³ Ibid. – Nr. 5742. – S. 467.
- ⁵⁴ Ibid. – Nr. 5733–5735. – S. 466.
- ⁵⁵ Ibid. – Nr. 5742–5743. – S. 467.
- ⁵⁶ Ibid. – Nr. 5742. – S. 467.
- ⁵⁷ Ibid. – Nr. 5786–5788. – S. 470. Великдень у 1465 р. припадав на 14 квітня, тож понеділок – 15 квітня.
- ⁵⁸ Ibid. – Nr. 5843. – S. 475.
- ⁵⁹ Ibid. – Nr. 5861. – S. 477. Свято св. Бартоломея у 1465 р. припадало на суботу 24 серпня, тож у середу було 28 серпня.
- ⁶⁰ Ibid. – Nr. 5902. – S. 481.
- ⁶¹ Ibid.
- ⁶² Ibid. – Nr. 5937. – S. 485.
- ⁶³ Księga radziecka miasta Drohobycza 1542–1563. – S. XXXI–XXXII.
- ⁶⁴ AGZ.– Lwów, 1888. – T. XIII. – Dok. Nr. 5972. – S. 487–488.
- ⁶⁵ Ibid. – Nr. 6294. – S. 518.
- ⁶⁶ Ibid. – Nr. 6338. – S. 521; Nr. 6473. – S. 531. Тут уперше щодо братів Олешка, Лук'яна і Михайла було занотовано “de Luthnya” (з Лутні), на що звернув увагу В. Макарський (див.: *Makarski W. Nazwy miejscowości dawnej ziemi Przemyskiej.* – Lublin, 1999. – S. 146.)
- ⁶⁷ Ibid. – Nr. 6580. – S. 542; Nr. 6629. – S. 545–546; Nr. 7048. – S. 578; Nr. 7059. – S. 579.
- ⁶⁸ Ibid. – Nr. 7059. – S. 579.
- ⁶⁹ AGZ.– Lwów, 1891. – T. XV: Zapiski sądów Lwowskich od r. 1457 do 1500 / Wyd. X. *Liske.* – Dok. Nr. 3564. – S. 463.
- ⁷⁰ AGZ.– Lwów, 1903. – T. XVIII. – Dok. Nr. 200–202. – S. 29–30.
- ⁷¹ Ibid.
- ⁷² *Wyrostek L. Ród Dragów-Sasów...* – S. 66 (примітка).
- ⁷³ AGZ.– Lwów, 1888. – T. XIII. – Nr. 5902. – S. 481.
- ⁷⁴ Ibid. – T. XVIII. – Nr. 236. – S. 33; Nr. 531. – S. 79.
- ⁷⁵ Ibid. – Nr. 760. – S. 116. Свято Епіфанії (6 січня) у 1476 р. припадало на неділю, 7 січня – понеділок, а 11 січня – п'ятниця.
- ⁷⁶ Ibid. – Nr. 688–689. – S. 105. Тоді ж Олександр Риботицький з Губич судився з Рашком із Кропивника та Ігнатом з Тустанович (див.: Ibid. – Nr. 687, 690. – S. 105).
- ⁷⁷ AGZ.– Lwów, 1891. – T. XVII. – Dok. Nr. 1400. – S. 143; . Nr. 1429. – S. 146; Nr. 1438. – S. 147; Nr. 1459. – S. 149.
- ⁷⁸ Ibid.– Lwów, 1903. – T. XVIII. – Dok. Nr. 3684. – S. 514.
- ⁷⁹ Ibid.– Lwów, 1891. – T. XVII. – Dok. Nr. 2559. – S. 295.
- ⁸⁰ Ibid.– Lwów, 1903. – T. XVIII. – Dok. Nr. 3329–3330. – S. 469. Подібне свідчення склала інша донька Андрія Ступницького на ім'я Вахна чи Василица, яка вийшла заміж за шляхетного Романа Яворського, власника сіл Явора, Турка, частки в с. Ясениця (див.: Ibid.– Lwów, 1903. – T. XVIII. – Dok. Nr. 3326, 3328. – S. 469). Така практика записів посагу була поширеним явищем. Посаг виплачувався зятеві грошми, котрі він, додавши частину своїх, записував на власних добрах. Це гарантувало дружині певну матеріальну безпеку у випадку смерті чоловіка – запис на частку його добр убезпечував її від можливих спроб відібрати у неї чоловікове майно, позбавити засобів до існування. Водночас дружина такого шляхтича, котрий отримав за неї грошовий посаг від батька і матері, відмовлялася від свого спадку (частки якогось майна, дворища, худоби) на користь своїх же батьків.
- ⁸¹ AGZ.– Lwów, 1903. – T. XVIII. – Dok. Nr. 3214. – S. 357.
- ⁸² AGAD. – Arhiwum Skarbu Koronnego. – Sygn. 20. – K. 84. Źródła dziejowe. – T. XVIII. – Cz. 1. – S. 116.
- ⁸³ *Пашин С.* Дрогобицька шляхта (XV – початок XVI ст.) // Дрогобицький краєзнавчий збірник. – 2011. – Вип. XIV–XV. – С. 441.
- ⁸⁴ Źródła dziejowe. – T. XVIII. – Cz. 1. – S. 114.
- ⁸⁵ *Смуток І.* Генеалогія Літинських (рукопис).
- ⁸⁶ ЦДІАЛ. – Ф.14. – Оп.1. – Спр. 8. – Арк. 362–363.
- ⁸⁷ Там само. – Арк. 523.
- ⁸⁸ Там само. – Арк. 588.
- ⁸⁹ Там само. – Арк. 749–750.
- ⁹⁰ Там само. – без нумерації аркуша.
- ⁹¹ AGAD. – Metryka Koronna. – Sygn. 40. – K. 114v; MRPS. – Varsoviae, 1912. – Pars IV. – Vol. 2. – Nr. 14707. – P. 336.
- ⁹² AGAD. – Metryka Koronna. – Sygn. 44. – K. 753; MRPS. – Varsoviae, 1910. – Pars IV. – Vol. 1. – Nr. 5753. – P. 338.

- ⁹³ *Смукот І.* Генеалогія Літинських (рукопис).
- ⁹⁴ Там само.
- ⁹⁵ Там само.
- ⁹⁶ ЦДІАЛ. – Ф.14. – Оп.1. – Спр. 8. – Арк. 576.
- ⁹⁷ AGAD. – Metryka Koronna. – Sygn. 48. – К. 822; MRPS. – Varsoviae, 1912. – Pars IV. – V. 2. – Nr. 16885. – P. 448.
- ⁹⁸ *Смукот І.* Генеалогія Літинських (рукопис).
- ⁹⁹ ЦДІАЛ. Ф. 7. – Оп. 1. – Спр. 42. – Арк. 1393–1396, 1377–1379; Ф. 9. – Оп. 1. – Спр. 384. – Арк. 656–658; Спр. 387. – Арк. 1247; Ф. 13. – Оп. 1. – Спр. 552. – Арк. 2416; Відділ рукописів Львівської національної наукової бібліотеки ім. В. Стефаника. – Ф. 141 (А. Чоловський). – Оп. 1. – Спр. 1503 (Акти королівської гміни Грушів). – Арк. 8–9.
- ¹⁰⁰ *Źródła dziejowe.* – Т. XVIII. – Cz. 1. – S. 114.
- ¹⁰¹ *Галів М.* Правова (майнова) та адміністративна належність села Літиня на Дрогобиччині у XV–XVIII ст. // Актуальні питання гуманітарних наук: міжвузівський збірник наукових праць молодих учених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. – Дрогобич, 2013. – Вип. 4. – С. 12–20.
- ¹⁰² AGAD. – Metryka Koronna. – Sygn. 86. – К. 115–115v; MRPS. – Varsoviae, 1919. – Pars V. – Vol. 2. – P. 128.
- ¹⁰³ Жерела до історії України-Руси. – Т. III: Люстрації земель Холмської, Белзької і Львівської 1564–5 р. – Львів, 1900. – С. 293.
- ¹⁰⁴ ЦДІАЛ. – Ф. 14. – Оп. 1. – Спр. 19. – Арк. 544–546. Польський дослідник А. Яблонівський помилково називав Літиню серед тих сіл Дрогобицького повіту, які ще наприкінці XVI ст. належала Літинським (див.: *Źródła dziejowe.* – Т. XVIII. – Cz. 2. – S. 319).
- ¹⁰⁵ Жерела до історії України-Руси. – Т. III. – С. 296.
- ¹⁰⁶ Там само.
- ¹⁰⁷ Там само. – С. 296–297.
- ¹⁰⁸ ЦДІАЛ. – Ф. 13. – Оп. 1. – Спр. 286. – Арк. 117.
- ¹⁰⁹ Там само. – Арк. 121–122.
- ¹¹⁰ Там само. – Ф. 2. – Оп. 2. – Спр. 15. – Арк. 392–399.
- ¹¹¹ Жерела до історії України-Руси. – Т. III. – С. 293, 295, 297.
- ¹¹² *Źródła dziejowe.* – Т. XVIII. – Cz. 1. – S. 20.
- ¹¹³ Жерела до історії України-Руси. – Т. III. – С. 294.
- ¹¹⁴ *Wyrostek L.* Ród Dragów-Sasów ... – S. 67.
- ¹¹⁵ *Тимошенко Л.* Берестейська унія 1596 р.: навчальний посібник. – Дрогобич, 2004. – С. 130, 187. За п'ять років перед тим (1 травня 1591 р.) Михайло Літинський судився з перемишльським єпископом Михайлом Копистенським (див.: *Prochaska A.* Z dziejów unii Brzeskiej // *Kwartalnik Historyczny.* – 1896. – Т. X. – S. 548). Тепер же підтримав М.Копистенського, котрий зайняв антиунійну позицію.
- ¹¹⁶ *Łoziński W.* Prawem i lewem. Obyczaje na Czerwonej Rusi w pierwszej połowie XVII wieku. – Warszawa, 2005. – S. 246.
- ¹¹⁷ *Ibid.* – S. 248.
- ¹¹⁸ AGZ. – Lwów, 1906. – Т. X. – Nr. 3367. – S. 211; Nr. 3447. – S. 215.
- ¹¹⁹ *Wyrostek L.* Ród Dragów-Sasów... – S. 67.

* * *

Микола Галів (Дрогобич): Літинські гербу Сас у XV – першій половині XVI ст.

У статті зроблено спробу реконструювати родовід Літинських від перших письмових згадок до середини XVI ст. – часу втрати ними своїх основних маєтків у Перемишльській землі, передовсім родового “гнізда” – села Літиня на Дрогобиччині. Показано появу кількох ліній роду. Окреслено деякі соціальні, матримоніальні, майнові, правові аспекти діяльності Літинських у зазначений період.

Ключові слова: Літинські, Літиня, герб Сас, шляхта, родовід

* * *

Mykola Haliv (Drohobych): The Litynskyis of arms Sas in the 15th – the first half of the 16th c.

This article is an attempt to reconstruct the genealogy of the Litynskyis from the first written references to the mid-16th century – time loss of their main land estates in Peremyshl land, especially generic “nest” – the village Litynia in Drohobych distrikt. Showing appearance of some family lines. Outlined some of the social, matrimonial, property, legal aspects of the Litynskyis life in this period.

Key words: Litynskyi, Litynia, Sas, nobility, genealogy